

Per amor a l'art... mai tan ben dit

Durant tota la seua llarga vida, Alfons Roig es va donar, totalment i desinteressadament, a l'art modern. Això en una ciutat, València, que no passava de ser postsorollista i dins d'un ambient, l'església catòlica, reclòs en les seues tesis atàviques. D'ací ve que fóra sempre allò que avui s'anomena un *outsider*, algú que no acabava d'encaixar en la societat i que, tanmateix, va contribuir decididament a modernitzar-la.

El 7 de maig feia vint anys de la mort d'Alfons Roig. Calia commemorar aquesta data significativa, però també calia fer conèixer la figura del mossèn que va obrir les finestres del País Valencià als corrents d'aire fresc de l'art modern que bufaven a Europa. Per això, el MuVIM i el Col·legi Major Rector Peset han organitzat una exposició amb algunes de les peces que formen part de la seua biblioteca. La biblioteca, juntament amb la pinacoteca, és a les mans de la Diputació de València des del 1985. Fotografies d'Alfons a l'ermita de Llutxent (Vall d'Albaida) amb personatges com Sanchis Guarnier o Joan Gil-Albert, cartells d'exposicions, targetes de les conferències que pronuncià, alguna litografia d'algun pintor abstracte i, sobretot, llibres, llibres sobre la pintura abstracta, sobre l'arquitectura de Le Corbusier, sobre els joves informalistes... Alfons Roig dedicà tots els esforços intel·lectuals a fer que el seu entorn coneguera, acceptara i normalitzara l'art modern que ell havia descobert en els viatges a l'estranger i en el contacte amb els artistes que admirava. D'ell, com de pocs més, es pot dir que ho va fer tot per amor a l'art.

Un capellà singular. El xatí Artur Heras, un dels nostres artistes plàstics més importants, fou alumne d'Alfons Roig a l'Escola de Belles Arts de Sant

Carles a València. Alumne i amic, perquè va mantenir la relació amb el capellà fins al final dels seus dies. L'època que li va tocar de viure no semblava pas fàcil ni per a l'art modern ni per a les idees liberals en general. Heras diu que "Alfons va patir l'oblit de la societat. Primer, perquè visqué temps difícils; després, perquè sempre va resultar incòmode per als sectors tradicionals del clergat. Tant per als alumnes del Seminari de Montcada, on preparava als futurs rectors, com per als de l'Escola de Belles Arts, va ser un oasi en aquella estepa que era la ciutat de València".

La seua singularitat provenia no sols dels ideals, sinó també de l'aspecte i la personalitat. Per a Heras, que procedia d'una família d'escassa tradició religiosa, educat en escoles laiques, la figura del capellà no resultava gaire estimulante. Però Alfons Roig era peculiar: "Era sacerdot, i de vocació, però era diferent. Una prova: va fer seues les tesis més obertes que propugnava el Concili Vaticà II. Va fusionar dos mons ben diferents: el de l'art modern i el de la religió." Impartia l'assignatura de Cultura Cristiana i Litúrgia que "era una maria" i ell ho aprofitava per introduir nous conceptes". Es va erigir en porta-estendard de l'art modern quan l'Escola de Belles Arts era un dels reductes que resistia a la penetració de l'estètica moderna. "Hi havia molta ignorància. En part era culpa dels programes escolars, que mantenien el model academicista del segle XVIII. Qualsevol expressió que se n'allunyava era objecte de rebuig", apunta l'artista. Per això, la història d'Alfons fou "una història soterrada, perquè parlava d'autors que ningú no havia sentit mai, com Klee o Kandinsky".

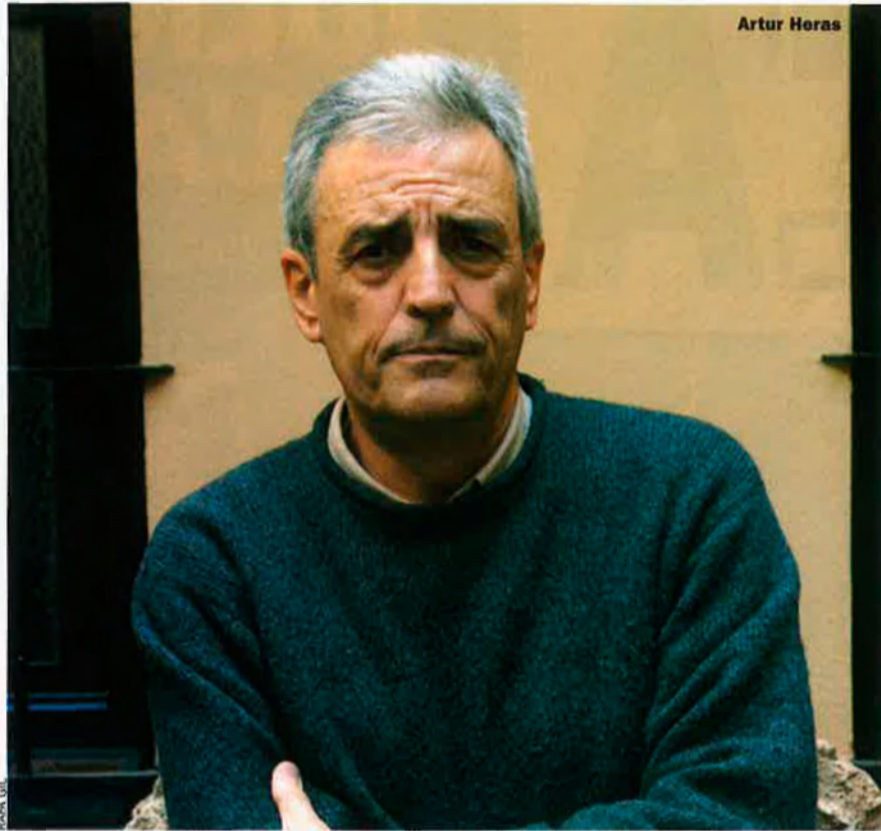
La primera impressió que el jove Heras va tenir d'Alfons Roig se li va quedar gravada per sempre a la retina. "Jo estudiava Belles Arts al Centre del Carme. Entre classe i classe, gaudíem pel claustre. Alumnes i professors hi accedien des del carrer per un corredor, les siluetes retallades a contrallum. La d'Alfons em va sorprendre. Vestia sotana, era baixet i grassonet. Evocava *El Petit Rei*, una tira còmica que publicava *The Newyorker* als anys vint. És un dibuix esquemàtic, tot rodonet. *El Petit Rei* tenia un comportament atípic i Alfons era igual. A més, així com el rei portava corona, ell duia un barret amb ala ampla que es llevava per saludar."

Alfons sempre fou ferm en les conviccions. Era evidentment progressista, però amb discreció, perquè sota un règim com el franquista i en la seua posició, calia ser-ho. Al capdavant, era un exiliat intern. "A parer seu, l'art abstracte estava vinculat amb l'esperit i, com a religió, l'espiritualitat era fona-

mental. Va ser el seu gran descobriment. Tenia un costat místic, però també era bel·ligerant." Prudent en les relacions, va traçar amb claredat la frontera entre l'aula i allò que podia haver-hi més enllà. Era sensible a la gent amb problemes: ajudava els artistes més desfavorits, mantenia correspondència amb els exiliats i admirava profundament Miguel Hernández, el poeta del poble. "Algú ha dit que quan un artista assolía l'èxit, Alfons hi perdia l'interès. Però era l'artista qui solia desvincular-se'n, perquè sospitava que relacionar-se amb ell no era una bona estratègia."

Dues icones: Kandinsky i Le Corbusier. Els bombardeigs de la II Guerra Mundial van destruir moltes esglésies. La restauració i la construcció de nous edificis eren necessitats peremptòries. Des d'un primer moment, es veié que no es podia recórrer als models del passat. "Es per ací per on Alfons entra en contacte amb l'art modern. Obté dues beques, a Alemanya i a França, per estudiar-ne l'arquitectura religiosa", comenta Heras. De tot plegat, qui més li cridà l'atenció fou Le Corbusier i la seua església de Notre-Dame du Haut a Ronchamp. "Le Corbusier és un dels precursors de l'arquitectura moderna. A Ronchamp busca crear un espai on els homes puguin tenir silenci i pau. No parla de religió, sinó de llocs on la gent pugui reunir-se, més enllà del credo. Per això, Le Corbusier esdevé un model per a Alfons."

Alfons Roig estudià paleologia cristiana a Roma, però el principal lloc de contacte amb l'art modern va ser París, que a la darrera dels cinquanta encara tenia el títol d'epicentre de la cultura. Allà va conèixer, per exemple, Eusebio Sempere, la vídua de Kandinsky i la filla de Juli González. Sentia una estima especial per Kandinsky. El pintor parlava de l'espiritualitat de l'obra d'art i ell entenia el camí cap a l'abstracció com el camí de pujada al Calvari. A poc a poc, va anar aplegant regals, mostres de la gratitud que despertava en la gent que tractava, i que són les peces que avui integren la seua col·lecció. "Quan li donen un dibuix de Kandinsky, a Espanya no tenia cap valor. En canvi, en l'àmbit internacional, ja era el màxim exponent de l'art abstracte. També tenia dissenys de Picasso, de Juli González i d'Alfred

Manessier, que va ajudar molt i passà sovint per l'ermita de Lutxent, on deixà empremta en forma de pintures. És simptomàtic de la seua marginació que quan s'inaugurà l'IVAM amb la col·lecció permanent de Juli González, no l'hi van convidar, ell que n'havia estat l'introduïdor a Espanya", diu Heras.

Mestre de la conversa. Alfons Roig és hereu de la tradició oral dels pobles mediterranis. "Era un gran conversador, com Joan Fuster o Josep Pla. Tenia un caràcter molt valencià, simpàtic i extravertit. Era un home cultivat, però amb un immens saber popular." Aquest caràcter primàriament oral es reflecteix en la manera com va abordar la seua tasca de difusió de l'art modern per mitjà de les classes i les conferències. Afirmava: "Mai no he tingut anhel d'escriure. He preferit la paraula, el diàleg o, senzillament, la conversa, a la lletra rígida, estàtica i exacta." Heras explica que només es va animar a escriure articles de tant en tant, per a catàlegs d'exposicions. "Jo vaig exposar l'any 74 a Barcelona i li vaig demanar un article. Ja s'havia retirat, però hi va accedir i fou un escàndol, perquè deia que els crítics no sabien res. N'hi hagué un que va tractar de fer-

li boicot i Fuster va sortir a defensar-lo amb un article contundent."

Les conferències que va fer, en paraules d'Heras, a les "dues illes" que eren l'Institut Francès i l'Alemany, a més dels articles, es van reunir sota el títol d'*Art viu del nostre temps*. Els seus darrers anys, quan havia perdut la vista, va escriure amb l'ajuda dels amics *Els veïns de l'ermita*, dissenyat a cura d'Artur Heras, que parla dels veïns de l'ermita, és a dir, els arbres. El va fer des del seu retir, aquell "cau d'espiritualitat, de cultura i de valencianitat", com el qualificà Sanchis Guarnier: l'ermita de Lutxent, que heretà per l'amistat amb una família benestant catalana, els Rius. L'ermita esdevingué punt de trobada per a gent de tota mena i espai de recolliment, com l'església de Ronchamp. No ha estat la darrera contribució d'Heras a la seua amistat amb Alfons Roig: també fou el comissari de l'exposició que hom li dedicà l'any 1994. S'hi inspira, a petita escala, la que es pot visitar al Rector Peset fins el 31 d'agost, una exposició que retrata fidelment i, parafrasejant una altra vegada Sanchis Guarnier, "un dels bells exemplars de l'espècie humana".

Cristina Simón